

Spis treści

Przedmowa do czternastego wydania.....	V
Wykaz skrótów	XXI
Wykaz literatury	XXV

Rozdział I. Wiadomości wstępne

1

§ 1. Źródła i miejsce prawa zobowiązań w polskim systemie prawnym	1
I. Miejsce i funkcja prawa zobowiązań w systemie prawnym	1
1. Dział prawa cywilnego	1
2. Inne działy	2
II. Źródła prawa zobowiązań	3
1. Prawo stanowione	3
2. Prawo zwyczajowe i zwyczaj	5
3. Prawo intertemporalne	6
III. Struktura prawa zobowiązań	7
1. Część ogólna i szczegółowa	7
2. Zróżnicowania podmiotowe	8
IV. Podstawowa literatura do prawa zobowiązań	10
1. Przed kodyfikacją	10
2. Przed reformą Kodeksu	10
3. Po reformie Kodeksu	11
§ 2. Zobowiązanie	11
I. Pojęcie	11
1. Elementy	11
2. Stosunek prawny typu względnego	12
3. Treść	13
4. Dług	15
5. Rozszerzona skuteczność	17
6. Jedność stosunku zobowiązaniowego	19
II. Dług i odpowiedzialność	19
1. Pojęcie	19
2. Odpowiedzialność osobista	21
3. Zobowiązania niepełne	22
4. Ograniczona odpowiedzialność osobista	23
5. Odpowiedzialność rzeczowa	24

III. Powstanie stosunku zobowiązaniowego	25
1. Uwagi wstępne.....	25
2. Czynności prawne	25
3. Akty administracyjne.....	26
4. Konstytutywne orzeczenia sądów	27
5. Inne zdarzenia	28
§ 3. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika.....	28
I. Uwagi ogólne	29
II. Przesłanki ochrony	30
1. Chroniona wierzytelność	30
2. Czynność prawna dłużnika	31
3. Pokrzywdzenie wierzyciela	32
4. Korzyść osoby trzeciej	34
III. Zaskarżenie czynności i jego skutki	35
1. Zaskarżenie czynności	35
2. Orzeczenie względnej bezskuteczności	37
IV. Zbliżone instytucje	39
Rozdział II. Świadczenie.....	41
§ 4. Uwagi ogólne	41
I. Pojęcie.....	41
1. Przedmiot a treść świadczenia	41
2. Kwalifikacja prawna świadczenia	42
II. Uwagi ogólne o treści świadczenia	43
1. Działanie i zaniechanie	43
2. Sposób ustalenia świadczenia	43
3. Możliwość wykonania świadczenia	44
4. Świadczenia w zobowiązaniach rezultatu i w zobowiązaniach starannego działania	45
§ 5. Rodzaje świadczeń	46
I. Świadczenia w zobowiązaniu przemiennym oraz z upoważnieniem przemiennym	46
1. Zobowiązanie przemiennie	46
2. Upoważnienie przemiennie	48
II. Wielość świadczeń oraz świadczenia uboczne	48
1. Łączenie świadczeń	48
2. Świadczenia uboczne.....	49
III. Świadczenia jednorazowe, okresowe i ciągle	50
1. Świadczenia jednorazowe	50
2. Świadczenia okresowe.....	50
3. Świadczenia ciągle	51
IV. Świadczenia podzielne i niepodzielne	53

V. Świadczenia oznaczone co do tożsamości i oznaczone co do gatunku	54
VI. Zwrot nakładów i wydatków	55
§ 6. Świadczenia pieniężne i odsetki	55
I. Pieniądz	56
1. Pojęcie	56
2. Funkcje	57
3. System pieniężny	57
II. Pojęcie i sposób spełnienia świadczenia pieniężnego	59
1. Pojęcie	59
2. Walutowość	60
3. Zapłata gotówką	61
4. Zapłata bezgotówkowa	62
5. Elektroniczna postać zapłaty	64
III. Nominalizm	65
1. Pojęcie	65
2. Zobowiązania ze świadczeniem pieniężnym	65
IV. Waloryzacja. Zagadnienia ogólne	66
1. Pojęcie i funkcja	66
2. Zakres zastosowania	67
V. Waloryzacja umowna	69
1. Pojęcie	69
2. Miernik wartości	69
VI. Waloryzacja sądowa	70
1. Pojęcie	70
2. Przesłanki	70
3. Zakres kompetencji sądu	73
VII. Odsetki	75
1. Pojęcie i funkcja	75
2. Źródła obowiązku świadczenia odsetek	76
3. Wysokość odsetek	78
4. Zakaz anatocyzmu	80
5. Terminy płatności	81
6. Przedawnienie	81
§ 7. Naprawienie szkody	83
I. Odpowiedzialność odszkodowawcza i jej przesłanki	85
II. Zasady i rodzaje odpowiedzialności	85
1. Zasady odpowiedzialności	85
2. Rodzaje odpowiedzialności	88
III. Związek przyczynowy	90
1. Pojęcie	90
2. Cecha normalności	91
3. Wyjątki	94

IV. Szkoda	94
1. Pojęcie	94
2. Rodzaje szkody majątkowej	96
3. Zaliczenie uzyskanych korzyści	99
4. Ujemny interes umowny	99
5. Ciężar dowodu	101
V. Świadczenie zmierzające do naprawienia szkody	101
1. Funkcje odszkodowania	101
2. Przyczynienie się poszkodowanego	103
3. Inne ograniczenia obowiązku naprawienia szkody	105
4. Sposób naprawienia szkody	106
5. Sposób ustalenia wysokości odszkodowania	108
Rozdział III. Wielość wierzycieli lub dłużników	111
§ 8. Zobowiązania solidarne	111
I. Solidarność dłużników (bierna)	112
1. Pojęcie	112
2. Źródła	112
3. Pozycja prawna dłużników wobec wierzyciela	113
4. Roszczenia regresowe	115
II. Solidarność wierzycieli (czynna)	116
1. Pojęcie i funkcja	116
2. Reżim prawny	116
III. Struktura prawna zobowiązań solidarnych	117
IV. Solidarność niewłaściwa	118
§ 9. Zobowiązania niepodzielne i podzielne	119
I. Zobowiązania niepodzielne	119
1. Pojęcie	119
2. Wielość dłużników	119
3. Wielość wierzycieli	120
II. Zobowiązania podzielne	120
Rozdział IV. Umowy zobowiązaniowe	122
§ 10. Uwagi ogólne o umowach zobowiązaniowych	122
I. Uwagi wstępne	122
1. Pojęcie	122
2. Regulacja prawna	123
3. Transformacja koncepcji umowy	123
4. Umowy adhezyjne	124
II. Umowy wzajemne	125
1. Umowy jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące	125
2. Pojęcie umowy wzajemnej	125

3. Zakres zastosowania	127
4. Konsekwencje	129
III. Umowy realne	129
IV. Umowy kauzalne i abstrakcyjne	130
V. Umowy losowe	131
§ 11. Treść umów zobowiązaniowych	131
I. Swoboda umów	132
1. Pojęcie	132
2. Zakres swobody umów	133
3. Granice wyznaczone przez ustawę	135
4. Granice wyznaczone przez zasady współżycia społecznego	136
5. Granice wyznaczone przez naturę zobowiązania	137
6. Skutki przekroczenia granic	139
II. Pierwotna niemożliwość świadczenia	140
III. Wyzysk	141
1. Przesłanki	141
2. Skutki prawne	141
3. Kwalifikacja prawna	142
IV. Ograniczenia dotyczące przewłaszczenia na zabezpieczenie	142
§ 12. Zagadnienia szczególne związane z przygotowaniem i zawarciem umowy	144
I. Wprowadzenie	145
II. <i>Culpa in contrahendo</i>	145
III. Umowa przedwstępna	147
1. Pojęcie i cel	147
2. Przesłanka ważności	150
3. Termin zawarcia umowy przyrzeczonej	151
4. Skutki niezawarcia umowy przyrzeczonej	152
5. Przedawnienie	153
IV. Ograniczenia swobody zawierania umów	153
1. Uwagi wstępne	153
2. Ograniczenia doboru kontrahenta	154
3. Obowiązek kontraktowania	155
4. Zezwolenia administracyjne	156
5. Tryb zawierania umowy	156
§ 13. Wzorce umów	157
I. Uwagi wstępne	158
1. Geneza i funkcja społeczna	158
2. Reakcja prawna	159
II. Pojęcie i charakter prawny wzorca umowy	160
1. Wzorzec umowy	160
2. Charakter prawny wzorca	161
III. Informacja o wzorcu przesłanką mocy wiążącej wzorca	164
1. Uwagi wstępne	164

2. Doręczenie wzorca	164
3. Inne sposoby informowania o wzorcu	164
4. Przejrzystość (transparentność) wzorca	165
IV. Wzorzec a umowa	166
1. Pierwszeństwo umowy	166
2. Wydanie wzorca w czasie trwania stosunku prawnego o charakterze ciągłym	167
3. Konflikt wzorców	168
§ 14. Umowy konsumenckie	168
I. Uwagi ogólne	169
1. Pojęcie	169
2. Zasady	170
3. Regulacja prawna	171
II. Niedozwolone postanowienia umowne	171
1. Uwagi ogólne	171
2. Zakres stosowania	172
3. Ciężar dowodu indywidualnego uzgodnienia	174
4. Przesłanki uznania klauzuli za niedozwoloną	174
5. Katalog klauzul z art. 385 ³ KC	176
6. Skutki uznania klauzuli za niedozwoloną	177
7. Kontrola treści konkretnego stosunku prawnego	177
8. Kontrola abstrakcyjna	178
III. Reżim prawny określony ustawą o ochronie praw konsumenta	180
IV. Ogólne obowiązki przedsiębiorcy w umowach zawieranych z konsumentem	183
V. Ochrona konsumenta w umowach zawieranych poza lokalem przedsiębiorstwa oraz w umowach zawieranych na odległość	184
1. Zakres zastosowania ustawy	184
2. Obowiązek informacyjny w umowach zawieranych poza lokałem przedsiębiorstwa oraz w umowach zawieranych na odległość	186
3. Prawo odstąpienia od umowy	188
4. Umowy dotyczące usług finansowych zawierane na odległość ...	193
§ 15. Umowy odnoszące się do osób trzecich	195
I. Umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej	196
1. Pojęcie	196
2. Skutki	198
3. Zastosowanie	198
II. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią	199
1. Pojęcie	199
2. Odpowiedzialność gwaranta	201
3. Zastosowanie	201
III. Umowa o zwolnienie dłużnika przez osobę trzecią od obowiązku świadczenia	202

Rozdział V. Czynny niedozwolony	204
§ 16. Uwagi wprowadzające	204
I. Pojęcie	204
II. Systematyka	206
III. Funkcja	206
§ 17. Odpowiedzialność za własne czyny	207
I. Uwagi ogólne	208
II. Bezprawność	209
1. Pojęcie	209
2. Wyłączenia	210
III. Wina	212
1. Pojęcie	212
2. Kwalifikacje psychiczne	213
3. Rodzaje i mierniki winy	215
IV. Współsprawstwo i współodpowiedzialność	216
1. Podżeganie i pomocnictwo	216
2. Skorzystanie ze szkody	217
V. Ciężar dowodu	218
1. Reguła ogólna	218
2. Wina anonimowa	218
§ 18. Odpowiedzialność za cudze czyny	219
I. Odpowiedzialność osób zobowiązanych do nadzoru	220
1. Uwagi wprowadzające	220
2. Odpowiedzialność sprawującego nadzór	221
3. Odpowiedzialność sprawcy	222
II. Odpowiedzialność osób powierzających wykonanie czynności innej osobie	223
1. Uwagi wstępne	223
2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez samodzielnego wykonawcę	223
3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez podwładnego	224
§ 19. Odpowiedzialność organów władzy publicznej	226
I. Uwagi wprowadzające	228
II. Podmioty	229
1. Podmioty odpowiedzialne	229
2. Poszkodowany	230
III. Przesłanki odpowiedzialności	231
1. Czyn niedozwolony	231
2. Szkada i związek przyczynowy	235
IV. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem albo niewydaniem aktu normatywnego, orzeczenia lub decyzji	236
1. Uwagi ogólne	236

2. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem aktu normatywnego	236
3. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną wydaniem orzeczenia lub decyzji	239
4. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewydaniem orzeczenia lub decyzji	243
5. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną niewydaniem aktu normatywnego	244
V. Naprawienie szkody na zasadach słuszności	246
VI. Uregulowania odrębne	247
§ 20. Odpowiedzialność za zwierzęta i rzeczy	249
I. Odpowiedzialność za zwierzęta	249
1. Podmiot i przesłanki	249
2. Zasady odpowiedzialności	251
3. Samopomoc	251
II. Odpowiedzialność za wyrzucenie, spadnięcie lub wylanie przedmiotu	252
1. Podmiot i przesłanki	252
2. Zasada odpowiedzialności	252
III. Odpowiedzialność za zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części	253
1. Podmiot i przesłanki	253
2. Zasada odpowiedzialności	254
§ 21. Odpowiedzialność związana z użyciem sił przyrody	255
I. Osoby ponoszące odpowiedzialność na zasadzie ryzyka	256
1. Uwagi wstępne	256
2. Prowadzący przedsiębiorstwo	256
3. Posiadacz mechanicznego środka komunikacji	258
II. Przesłanki odpowiedzialności	259
1. Prowadzącego przedsiębiorstwo	259
2. Posiadacza mechanicznego środka komunikacji	260
3. Uchylenie zasady ryzyka	261
III. Okoliczności egzoneracyjne	262
1. Uwagi wstępne	262
2. Siła wyższa	263
3. Wina poszkodowanego	263
4. Wina osoby trzeciej	264
IV. Poszkodowany	265
1. Reguła ogólna	265
2. Regulacja szczególna	265
3. Ubezpieczenia komunikacyjne	266
§ 22. Zapobieganie szkodzie	267
I. Obowiązek zapobieżenia szkodzie	267
1. Uwagi wstępne	267

2. Przesłanki	268
3. Roszczenia	268
II. Odpowiedzialność za szkody poniesione w cudzym i we wspólnym interesie	268
§ 23. Reguły szczególne odnoszące się do naprawiania szkód z czynów niedozwolonych	269
I. Miarkowanie odszkodowania	271
II. Współodpowiedzialność kilku osób	272
1. Uwagi wstępne	272
2. Przesłanki współodpowiedzialności	272
3. Roszczenia regresowe	273
III. Szkoda na osobie	274
1. Uwagi wstępne	274
2. Majątkowa szkoda na osobie	276
IV. Krzywda	282
1. Uwagi ogólne	282
2. Ogólne roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne	283
3. Relacje art. 445 do art. 448 KC	288
4. Zadośćuczynienie na podstawie art. 446 § 4 KC	291
5. Dziedziczenie i zbywanie roszczeń	293
6. Regulacje pozakodeksowe	294
V. Szkody związane z poczęciem i urodzeniem dziecka	294
1. Odpowiedzialność na podstawie art. 446 ¹ KC	294
2. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone niechcianym urodzeniem	295
§ 24. Przedawnienie roszczeń z czynów niedozwolonych	297
I. Uwagi ogólne	297
II. Szczególny reżim przedawnienia	297
§ 25. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny ..	301
I. Uwagi ogólne	302
1. Rozwój szczególnej regulacji prawnej	302
2. Usytuowanie przepisów	302
3. Relacje do innych uregulowań	303
II. Produkt niebezpieczny	303
1. Uwagi wstępne	303
2. Produkt	304
3. Produkt niebezpieczny	304
III. Podmioty	305
1. Podmiot odpowiedzialny	305
2. Podmiot uprawniony	306
IV. Przesłanki odpowiedzialności i przedawnienie roszczeń	307
1. Zasada odpowiedzialności	307
2. Szkoda i związek przyczynowy	308

3. Przedawnienie roszczenia odszkodowawczego	308
4. Zbieg odpowiedzialności	308
V. Semiimperatywny charakter norm ochronnych	309
Rozdział VI. Bezpodstawne wzbogacenie	310
§ 26. Istotne cechy i przesłanki	310
I. Uwagi ogólne	310
1. Pojęcie i funkcja bezpodstawnego wzbogacenia	310
2. Regulacja nienależnego świadczenia	311
II. Przesłanki	311
1. Wzbogacenie	311
2. Zubożenie	312
3. Związek między wzbogaceniem a zubożeniem	312
4. Bezpodstawność wzbogacenia	313
III. Nienależne świadczenie	313
1. Brak zobowiązania	314
2. Odpadnięcie podstawy prawnej	314
3. Nieosiągnięcie celu świadczenia	315
4. Nieważność czynności prawnej	315
§ 27. Roszczenie o wydanie wzbogacenia	316
I. Zasady ogólne	316
1. Przedmiot	316
2. Podmioty zobowiązane	318
3. Przedawnienie	318
II. Wzbogacenie niepodlegające zwrotowi	318
1. Świadomość braku zobowiązania	319
2. Zgodność świadczenia z zasadami współżycia społecznego	320
3. Zadośćuczynienie przedawnionemu roszczeniu oraz roszczeniu z gier i zakładów	320
4. Spełnienie niewymagalnego świadczenia	320
III. Przepadek świadczenia	321
1. Uwagi wstępne	321
2. Czyn zabroniony	322
3. Cel niegodziwy	322
4. Skutki	323
Rozdział VII. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania	325
§ 28. Wykonanie zobowiązań	325
I. Zasady ogólne	326
II. Zmiana stosunków (<i>clausula rebus sic stantibus</i>)	330
1. Wprowadzenie	330
2. Zakres zastosowania	331
3. Przesłanki	332

4. Decyzje sądu	334
5. Zbieg przepisów	335
6. Umowne klauzule adaptacyjne	336
III. Podmioty wykonania zobowiązania	336
1. Osoby wykonujące	336
2. Osoby przyjmujące	337
IV. Przedmiot wykonania zobowiązania	337
1. Rzeczy oznaczone co do gatunku	337
2. Część świadczenia	338
3. Kilka świadczeń (zarachowanie zapłaty).....	338
V. Miejsce spełnienia świadczenia	339
VI. Termin spełnienia świadczenia	341
1. Oznaczenie	341
2. Wymagalność	343
VII. Wykonanie świadczeń wzajemnych	344
1. Jednoczesność świadczeń	344
2. Świadczenie wcześniejsze	344
VIII. Dowody spełnienia świadczenia	346
§ 29. Skutki niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania	347
I. Ogólne reguły określające odpowiedzialność dłużnika	348
1. Wprowadzenie	348
2. Odpowiedzialność odszkodowawcza	349
3. Wina	350
4. Odpowiedzialność za inne osoby	353
5. Ciężar dowodu	354
II. Niemożliwość świadczenia	356
1. Pojęcie niemożliwości świadczenia	356
2. Skutki niemożliwości świadczenia – wprowadzenie	358
3. Niemożliwość nieobjęta odpowiedzialnością dłużnika	359
4. Niemożliwość objęta odpowiedzialnością dłużnika	360
III. Opóźnienie i zwłoka dłużnika	362
1. Wprowadzenie	362
2. Następstwa zwykłego opóźnienia	362
3. Następstwa zwłoki	363
4. Następstwa zwłoki w umowach wzajemnych	364
IV. Odmowa spełnienia świadczenia przez dłużnika	367
V. Prawo zatrzymania	368
VI. Zwłoka wierzyciela	369
1. Wprowadzenie	369
2. Przesłanki	369
3. Skutki	370
§ 30. Dodatkowe zastrzeżenia umowne	371
I. Uwagi wstępne	372

II. Zadatek	372
1. Pojęcie	372
2. Skutki	374
III. Umowne prawo odstąpienia	375
1. Pojęcie	375
2. Skutki	376
IV. Odstępne	376
V. Kara umowna	377
1. Pojęcie i funkcja	377
2. Ochrona dłużnika	379
3. Kara ustawowa	381
Rozdział VIII. Wygaśnięcie zobowiązania	382
§ 31. Wygaśnięcie zobowiązania związane z zaspokojeniem wierzyciela	382
I. Uwagi wstępne	382
II. Świadczenie w miejsce wykonania	383
III. Odnowienie	384
1. Pojęcie	384
2. Związek nowego z dawnym zobowiązaniem	384
3. Skutki	385
IV. Potrącenie	385
1. Pojęcie	385
2. Przestanki	386
3. Skutki	388
4. Wyłączenia	389
5. Potrącenie umowne	390
V. Złożenie do depozytu sądowego	392
1. Tryb	392
2. Skutki	392
§ 32. Wygaśnięcie zobowiązania bez zaspokojenia wierzyciela	394
I. Uwagi ogólne	395
II. Zwolnienie z długu	395
III. Rozwiązanie umowy	396
Rozdział IX. Zmiana wierzyciela lub dłużnika	399
§ 33. Uwagi wstępne	399
§ 34. Zmiana wierzyciela	400
I. Przelew wierzytelności	401
1. Pojęcie	401
2. Dopuszczalność	402
3. Skutek wobec wierzyciela	404
4. Skutek wobec dłużnika	405

II. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela.....	407
1. Przestanki i skutki	407
2. Obowiązek przyjęcia świadczenia	409
3. Ochrona dłużnika.....	409
§ 35. Zmiana dłużnika	409
I. Przejęcie długu	410
1. Pojęcie	410
2. Forma	412
3. Zgoda na przejęcie długu	413
4. Przedmiot umowy. Prawa uboczne	414
5. Zarzuty przysługujące przejemcy.....	414
II. Kumulatywne przystąpienie do długu	416
1. Umowa kumulatywnego przystąpienia do długu	416
2. Ustawowe kumulatywne przystąpienie do długu	416
Rozdział X. Zbieg roszczeń	418
§ 36. Uregulowanie prawne zbiegu roszczeń	418
I. Uwagi ogólne	418
1. Pojęcie zbiegu przepisów, norm i roszczeń	418
2. Skutki zbiegu roszczeń.....	419
II. Rozwiązania szczególne.....	420
1. Bezpodstawne wzbogacenie	420
2. Delikty.....	421
3. Szkoda wyrządzona przez produkt niebezpieczny	422
4. Naruszenia dóbr osobistych	423
Indeks rzeczowy	425